

Efendi'nin vefatıyla boşalan Kasımpaşa'daki Uşşakî Tekkesi meşihatına İnegöl Müftüsü Mehmed İzzeddin Efendi tarafından atanmıştır. Postnişinlik yaptığı bu dönemde icazet verdiği şeyhler arasında Ali Rıza Efendi, Muhammed Ömer Rüşdî Efendi, Ali Osman Sıdkî Efendi ve Muhammed Mecdî Efendi vardır.

Hüseyin Vassâf'ın tarikat silsilelerini ve şeyh biyografilerini topladığı kitabı *Sefîne-i Evliyâ-i Ebrâr* başlığını taşır. 5 ciltlik bu eser Divan-ı Hümayun Kalemî memurlarından Mehmed Sami Efendi'nin 1900'de yayımladığı *Esmâr-ı Esrâr* adlı kitabının şerhidir. 1902-1923 arasında kaleme alınan *Sefîne-i Evliyâ*, tarikatlara göre liste şeklinde düzenlenen *Esmâr-ı Esrâr*'a oranla tarikat kurucularının biyografilerini kapsamaması, ayrıca tekkelerin tarihlerine yer vermesi ve bu bilgileri bizzat Hüseyin Vassâf tarafından çekilen fotoğraflarla dektemlesi açısından temel bir kaynaktır. 1990'da I. cildi yeni harflere çevrilerek yayımlanan eserin diğer ciltleri yazma olup Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir.

Diğer eserleri arasında tarikat şeyhlerine ait biyografi kitapları önemli bir yer tutar. Büyük bir kısmı yazma halinde kalıp basılmayan bu grup içinde kendisinin intisap ettiği Gülşenî Şeyhi Şuayb Şerafeddin Efendi'yi anlattığı *Mürâselât*, Mesnevihan Mehmed Esad Dede'nin hayatını ve faaliyetlerini ele alan *Mevlevî Mehmed Esad Dede* başlıklı çalışmaları vardır. Diğer biyografileri ise, *Risâle-i Hayriye* (Yahya Efendi Tekkesi Şeyhi Hasan Hayrî Efendi'nin hayatı), *Risâle-i Şevkiye* (Mustafa Şevkî Efendi'nin hayatı), *Risâle-i Müştakîye* (Kadirî Şeyhi Müştak Baba ile oğlu Edhem Baba'nın hayatı), *Risâle-i Selâhiye* (Abdullah Selâheddin Uşşakî'nin hayatı), *Tevfikname* (Seyyid Ahmed Tevfik Bey'in hayatı), *Remzîname* (Üsküdar Mevlevihanesi Postnişini Ahmed Remzi Dede'nin hayatı ve eserleri), *Kemâlname-i Şeyh Hakîkî* (Bursalı İsmail Hakîkî'nin hayatı), *Gülzâr-ı Şâdî* (Mehmed Emin Tokadî'nin hayatı) başlıkları altında toplanmıştır. İbnülemîn Mahmud Kemal İnâl'in(→) hayatını ve eserlerini *Kemâlü'l-Kemâl*'de ele alan Hüseyin Vassâf'ın ayrıca gezi notlarını topladığı *Hatıra-i Hicaziye*, *Bursa Hatırası* ve *Suriye'de Bir Cevlân* adlı eserleri bulunup şiirlerini de *Divân-ı Vassâf*'ta bir araya getirmiştir.

Bibl. Vassaf, *Sefîne*, V; İnâl, *Türk Şairleri*, IV, 1915-1918.

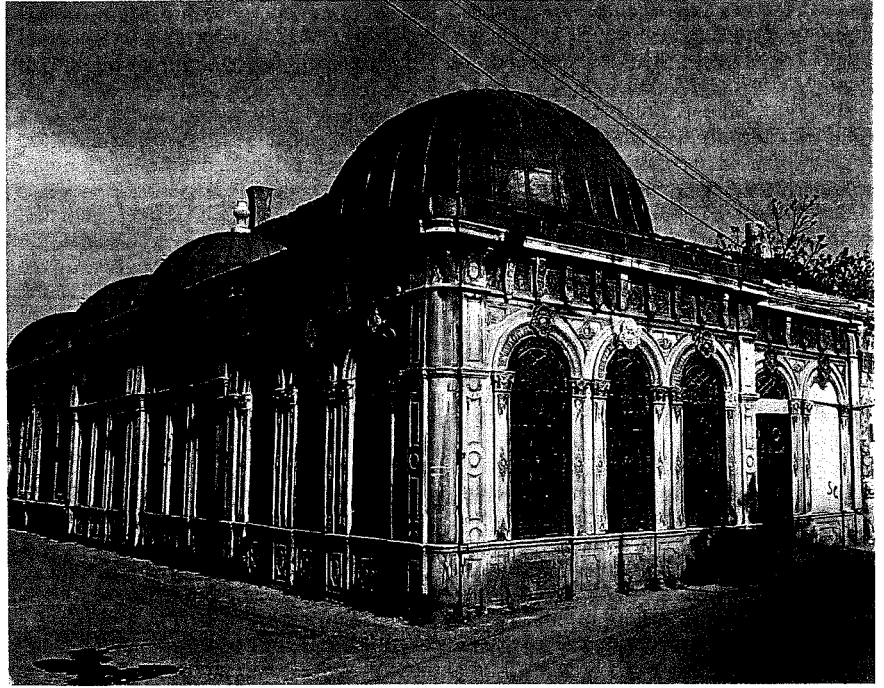
EKREM İŞİN

HÜSREV PAŞA KÜLLİYESİ

Eyüp İlçesi'nde, Merkez Mahallesi'nde yer alan bu ufak kapsamlı külliye türbe, tekke, kütüphane ve çeşme bölümlerinden meydana gelir.

Sadrızam Koca Hüseyin Paşa (ö. 1855) tarafından yaptırılan külliye'nin bünyesindeki kütüphane 1255/1839 tarihlidir. Tekkenin vakıf kaydı da 1274/1857 tarihini taşımaktadır. Türbenin ise paşanın sağlığına da inşa ettirildiği tahmin edilebilir.

Çepeçevre hayır eserleri ile kuşatılmış olan külliye'nin kütüphanesi Bostan İske-

Hüseyin Paşa Külliyesi'nde tekke ve türbenin bir görünümü.
Yavuz Çelenk, 1994

lesi Sokağı'nın kuzey yakasında; Hüseyin Paşa'nın gömülü olduğu türbe aynı sokağın güney yakasında, kütüphanenin karşısında; tekkenin tevhidhane, harem ve selamlık bölümleri ile çeşme, kütüphanenin arkasında (kible yönünde); derviş hücreleri ise Boyacı Sokağı'nın batı yakasında yer almaktadır.

Tekke: Nakşibendîliğin Halidî koluna bağlı olan tekke'de perşembe günleri ayın icra edildiği, *Mecmua-i Tekâyâ*'nın basıldığı 1307/1889'da Murad Efendi adında bir şeyhinin bulunduğu, son postnişinin ise Şeyh Mehmed Şefik Efendi (Eryuvası) olduğu tespit edilmektedir. Son şeyhin ailesi halen tekkenin harem bölümünde ikamete devam etmekte, derviş hücrelerinin 1930'da yıktırılarak yerlerine bir boyahane yapıldığı, söz konusu yapının da 1976'da kaldırıldığı ve yerinin mezarlığa katıldığı bilinmektedir.

Tekkenin, pilastrlar ile kuşatılmış olan yuvarlak kemerli girişi Boyacı Sokağı'nın doğu yakasındadır. Aynı zamanda türbe-ye geçit veren bu girişin sağında (kible tarafında), sokak üzerinde sıralanan ve dikdörtgen açıklıklı pencerelerle aydınlanan 3 adet harap odanın, selamlık birimleri olduğu tahmin edilmektedir. Gerek tekkenin girişi, gerekse de söz konusu odaların duvarları son derecede kalitesiz bir tür küfeki taşı ile örülmüş olduğundan yoğun bir aşınmaya maruz kalmıştır.

Girişi izleyen ve zamanında beşik tonozla örtülü olduğu anlaşılın koridordan türbe-ye ve türbe-tekke bağlantısını sağlayan sofaya geçilmekte, sofanın kible tarafında küçük boyutlu, dikdörtgen planlı tevhidhane, bunun üzerinde de harem bölümü bulunmaktadır. Koridorun sağında, kâgir tevhidhane-harem binası ile Boyacı

Sokağı üzerinde sıralanan mekânlar arasında küçük bir avlu, avlunun güney sınırında da tekkenin mutfak ve kiler bölümleri yer alır. Koridordan avlu-ya geçilen yerde bulunan küçük boyutlu, kitabesiz çeşme harap durumdadır.

Türbe: Kare planlı ve kubbeli olarak tasarlanan ve Hüseyin Paşa'ya ait tek bir ahşap sandukayı barındıran türbe doğu yönünde Âdile Sultan Türbesi'ne(→), batı yönünde Mahmud Celaledin Efendi Türbesi'ne(→) bitişmekte, iki yandan birer pencere ile kuşatılmış olan girişi güney yönünde, tekke ile bağlantılı koridora açılmakta, Bostan İskeleyi Sokağı üzerindeki kuzey cephesinde sıralanan 3 adet dikdörtgen açıklıklı pencere türbeyi aydınlatmaktadır.

Sağındaki Mahmud Celaledin Paşa Türbesi'nin cephesi ile eş olan sokak üzerindeki cephe ampir üslubunun(→) özelliklerini sergilemektedir. Bütünüyle beyaz mermer kaplı olan bu cephe, pencerelerin alt ve üst hizaları ile saçak hizasında yer alan 3 adet silme ile donatılmıştır. Cephenin sınırlarında yükselen pilastrlar ikinci silmeye kadar yivli olarak devam etmekte, Korint başlıklardan sonra da düz olarak saçığa kadar devam etmektedir. Ortadaki pencere, kıvrımlı dal kabartmalarını içeren kavisli bir alınlıkla taçlandırılmış, pencerelerin altında yer alan dikdörtgen kartuşların içine yatay çubukla bezemeler oturtulmuştur. Dökümden mamul pencere şebekelerinde lir motifleri dikkati çeker. Duvarlarda ve kubbede kalem işi izleri seçilmektedir.

Kütüphane: Enine dikdörtgen bir alanı kaplayan kütüphane, girişin arkasında uzanan bir koridor ile bunun yanlarında bulunan, kare planlı ve kubbeli iki birimden oluşur. Girişin solunda yer alan ve